

Békés megyei kereskedelmi stratégia

Békés Megyei Önkormányzat

2016.

SZÉCHENYI 2020

MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

Európai Unió
Európai Szociális
Alap

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE

Tartalomjegyzék

1. Ágazati besorolás	2
2. Az ágazat hazai szerepe, jelentősége.....	3
3. Nemzetközi kitekintés	10
3.1 Nemzetközi folyamatok.....	10
2.2. 'Jó gyakorlatok' az ágazat fejlesztésére	13
4. Az ágazat súlya Békés megye gazdaságában	17
5. Problémák feltárása	22
6. Javaslatok a befektetés ösztönzésre és a munkahelyteremtésre	24
Melléklet.....	25

1. Ágazati besorolás

A Gazdasági Tevékenységek Egységes Ágazati Osztályozási Rendszere (TEÁOR) szerint:

TEÁOR 08 G (Kereskedelem, gépjárműjavítás)

A nagy- és kiskereskedelem a „Kereskedelem, gépjárműjavítás” nemzetgazdasági ághoz tartozik. A nemzetgazdasági ág „az áruk átalakítás nélküli nagy- és kiskereskedelmét, valamint az áruk értékesítéséhez kapcsolódó kereskedelmi ügynöki szolgáltatásokat tartalmazza. A nagy-és kiskereskedelem az utolsó lépés az áruk elosztásában.”¹ Az átalakítás nélküli kereskedelem kiegészítő tevékenységeket, műveleteket is tartalmaz. Többek között beletartozik az áruk válogatása, osztályozása, csomagolása, újracsomagolása kisebb egységcsomagokba, a raktározás (beleértve a fagyasztó, mélyhűtő raktározást).

A gazdasági tevékenységek egységes osztályozási rendszere (TEÁOR) a - kereskedelem, gépjárműjavítást - a következő ágazatokra osztja fel a gépjármű tevékenységen kívül.

46. nagykereskedelem

47. kiskereskedelem

A nagykereskedelemben tartozik az új és használt áruk átalakítás nélküli viszonteladása kiskereskedőknek, illetve más nagykereskedőknek, értékesítése ipari, kereskedelmi, közületi felhasználóknak üzleti célokra. A nagykereskedők gyakran fizikailag összerakják, válogatják, osztályozzák a nagytételű árukat, az ömlesztett árukat megbontják, elosztják kisebb kiszerezésbe (pl. gyógyszerek esetében); az árukat raktározzák, hűtik, kiszállítják, üzembe helyezik, részt vesznek az eladásösztönzésben, címketervezésben.

A kiskereskedelemben tartozik az új és használt áruk átalakítás nélküli viszonteladása elsősorban a lakosság részére, személyes vagy háztartási célú fogyasztásra, illetve felhasználásra, üzleteken, áruházakon, piaci és utcai standokon, csomagküldő szolgálatokon, házaló kereskedőkön, fogyasztási szövetkezeteken, fogyasztói csoportokon, aukciós házakon stb. keresztül.

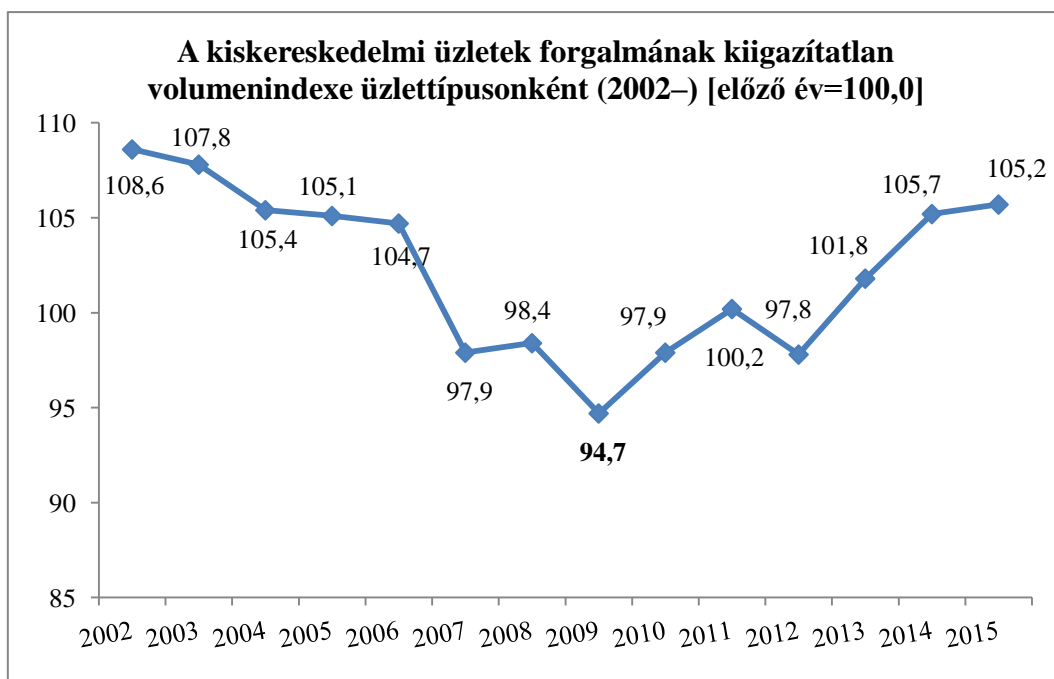
¹ https://www.ksh.hu/docs/osztalyozasok/teor/teor_tartalom_2015_05.pdf, 115.o.

„A kiskereskedelmi tevékenység üzletszerű gazdasági tevékenység keretében termékek forgalmazását, vagyoni értékű jog értékesítését és az ezzel közvetlenül összefüggő szolgáltatások nyújtását jelenti a végső felhasználó részére, ideértve a vendéglátást is.”²

2. Az ágazat hazai szerepe, jelentősége

A kiskereskedelmi forgalom 2007 óta csökkenő tendenciát mutatott, 2009-ben elérte mélypontját a gazdasági válság hatására, majd 2011-ben élénkült, 1 évre rá szűkült a kiskereskedelmi forgalom, majd 2013-ban kivétel nélkül minden régióban újra növekedésnek indult a kereslet.

Azonban a kereslet növekedés intenzitásában megfigyelhetők kismértékű területi különbségek. A legnagyobb mértékű bővülés (3,3%-os) Nyugat-Dunántúlon volt tapasztalható, míg a legkisebb mértékű növekedést Észak-Magyarországon (0,7%-os) mérték. Az egy főre vetített havi átlagos kiskereskedelmi üzletekben való pénzköltés 72 ezer Ft volt.³

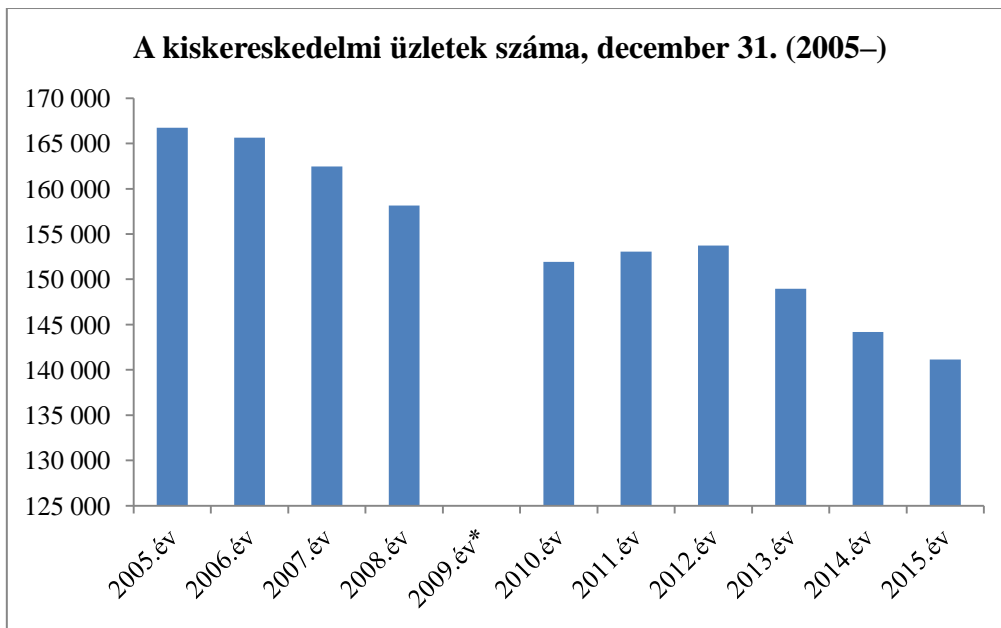
1. ábra

Forrás: Saját szerkesztés, KSH adatok alapján

Míg 2001-től több mint 170 ezer kiskereskedelmi üzlet működött Magyarországon, addig 2008-tól az üzletek száma 160 ezer alá, 2015-re 141 ezerre csökkent.

² <http://www.nfh.hu/node/4330>

³ A gazdasági folyamatok regionális különbségei, 2013

2. ábra

Forrás: Saját szerkesztés, KSH adatok alapján

* A 2009-es adatokat a KSH nem publikálta

Az elektronikus kereskedelem vagy e-kereskedelem a XXI. században egyre nagyobb népszerűségnek örvend. Az internet közvetítésével lezajló termékek értékesítése webshopokon vagy web-áruházakon keresztül történik. Az e-kereskedelem a számítástechnika, valamint különböző technológiák, például az elektronikus fizetés, az online tranzakciók feldolgozása, az automatikus készletkezelési technológiák megjelenésével jöhetett létre.

A kiskereskedelmi üzlethálózat, illetve a csomagküldő és internetes kiskereskedelem forgalma folyó áron 2014. év végén több mint 900 milliárd forintot ért el. A kiskereskedelmi forgalom 47%-a az élelmiszer- és élelmiszer jellegű vegyes üzletekben, 40%-a a nem élelmiszer-kiskereskedelemben, további 13%-a pedig az üzemanyagtöltő állomások hálózatában valósult meg.⁴ Az üzemanyagtöltő állomások jellegükhöz képest viszonylag magas részvállalása a fenti adatokból nagyrészt a 0-24 órás rendelkezésre állásnak (nyitva tartásnak) köszönhető, továbbá a gépjárművel történő utazások egyre szélesebb körű elterjedése (pl. az egyéni utas külföldi családi nyaralások előnyben részesítése a célközönség által, stb.) révén megnövekedett átutazó vásárlóközönségre vezethető vissza.

⁴ Kiskereskedelem, 2014. december (második becslés)

A kiskereskedelmi forgalom egy részét a bevásárlóközpontok üzletei és a hipermarketek bonyolítják le. A kiskereskedelmi üzletek száma 2013-ban 5770, 2014-ben 5462 darab volt, ezek közül az egyes években 221, valamint 183⁵ bevásárlóközpontban és hipermarketben működött.

2013-ban⁶ a kiskereskedelemben dolgozók száma 353.000, 2014-ben⁷ 361 ezer főt ért el, amely a teljes foglalkoztatottság 9%-át, illetve 8,8%-át tette ki. A legalább 5 főt foglalkoztató kiskereskedelmi egységek körében az ágazatban foglalkoztatottak száma több mint 178 ezer fő volt 2013-ban és több mint 183 ezer 2014-ben.

Megnevezés	2010	2011	2012	2013	2014
Alkalmazásban állók száma, ezer fő					
Nemzetgazdaság	2701,9	2691,5	2674,1	2700,2	2823,0
Ebből: kiskereskedelem	183,8	182,6	179	178,8	183,4
Havi bruttó kereset, ezer Ft					
Nemzetgazdaság	202,5	213,1	223,1	230,7	237,7
Kiskereskedelem	148,5	157,3	172,8	178,2	180,9

1. táblázat: Az alkalmazásban állók száma és keresete a legalább 5 főt foglalkoztató kiskereskedelmi egységekben

Forrás: <http://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/pdf/jelkisker14.pdf>

Az ágazat bruttó hozzáadott értékhez való hozzájárulása

2014-ben a kereskedelem, gépjárműjavítás ágazata a bruttó hozzáadott érték 10,2%-át⁸ tette ki, amelynek értéke 2.757.130 millió Ft. Ennél csak a feldolgozóipar (23,5%, értéke 6.367.141 millió Ft) mutatott nagyobb arányt. A szolgáltatások hozzájárulása (ebben szerepel a kereskedelem, a gépjárműjavítás, a szálláshely-szolgáltatás és a vendéglátás) a bruttó hazai termék (3,6%) növekedéséhez (termelési oldalról) 2014-ben 0,4%⁹ volt.

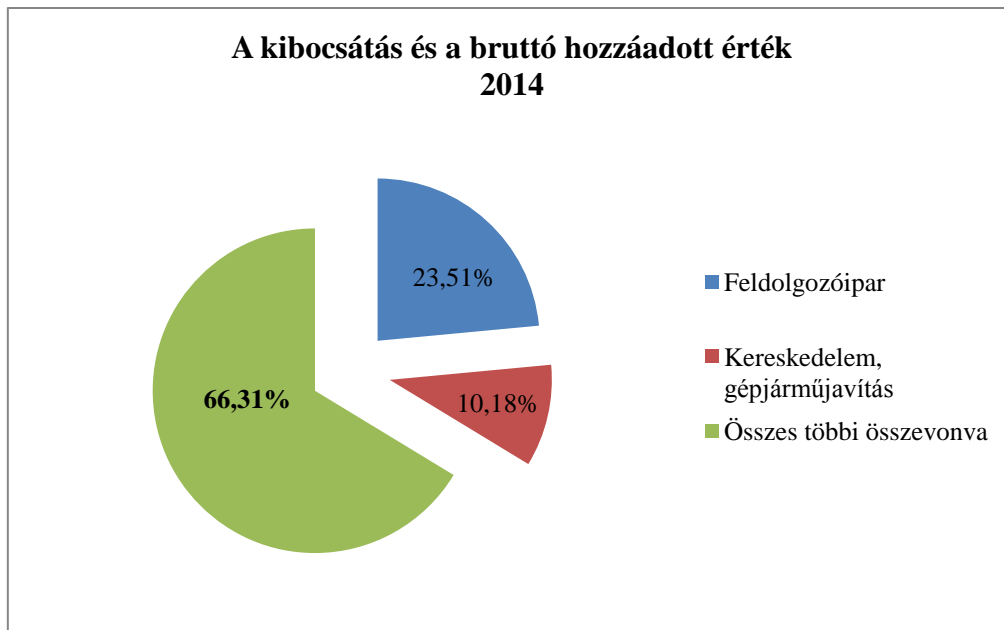
⁵ http://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/regiok/mesz/04_be_14.pdf

⁶ <http://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/pdf/jelkisker13.pdf>

⁷ <http://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/pdf/jelkisker14.pdf>

⁸ http://www.ksh.hu/docs/hun/xstadat/xstadat_eves/i_qpt002c.html

⁹ http://www.ksh.hu/docs/hun/xstadat/xstadat_evkozi/e_qpt009j.html

3. ábra

Forrás: Saját szerkesztés, KSH adatok alapján

Hazai érdekképviseletek

A **Magyar Kereskedelmi és Iparkamara**¹⁰ (MKIK) programjában a gazdasági érdekvédelmi szervezet megújítása, a magyar vállalkozók érdekeinek megóvása áll. Az 1999-ben elfogadott új kamarai törvény 1 évvel később megszüntette a kötelező kamarai tagságot, amelyben ma mintegy 43 ezer tag, főleg nagyvállalatokból álló szervezetek működnek.

Az újonnan alakuló intézmény eltérő jogokkal és kötelezettségekkel állt fel. A gazdasági érdekképviselet, a szakmai döntések befolyásolása fontos kérdéssé vált a kamarának. Az önkéntes rendszer felállításához rendkívüli kamarai választáson Parragh Lászlót választották elnökké. Nemzetközi téren a kamara célja a hazai vállalkozók külpiazi érvényesülésének támogatása, az európai integrációra való felkészítés, valamint a szomszédos országokkal való együttműködési lehetőségek kiaknázása. A kamarák közti nemzetközi kapcsolatok igen széleskörűek, az MKIK a CEFTA országok kamaráinak multinacionális együttműködését biztosító egyezmény tagja.

¹⁰ <http://www.mkik.hu/hu/magyar-kereskedelmi-es-iparkamara/tortenet-1999>

Az **Országos Kereskedelmi Szövetség**¹¹ (OKSZ) 2015. évi programjának fő célkitűzése a kereskedelmi ágazat érdekvédelmének, érdekképviselésének további erősítése volt. Ennek érdekében az OKSZ a következő stratégiai elemekre épít(ett):

- a fogyasztói piac tartós növekedésének elősegítése, és az ezt támogató adózási és jogszabályi keretek kialakítása,
- a munkahelyteremtés, az ehhez szükséges fejlesztések erősítése,
- az adóterhek, legfőképp az általános forgalmi adó, továbbá az adminisztrációs tevékenység jelentős csökkentése,
- a kereskedelmi kisvállalkozások segítése, versenyképességük javítása.

Az OKSZ ezeken felül kiemelt feladatokat is meghatározott a 2015. évi programjához. Az adórendszeren belül például fontosnak tartja az adóterhelés csökkentését (pl. az általános forgalmi adó 27%-os kulcsának mérséklését), a feketegazdaság visszaszorítását, kedvező adózási formák erősítését, annak egyszerűsítését is, valamint az online pénztárgép rendszer és az EKAER működésének figyelemmel kísérését, a kötelező szervizelés magas költségeinek csökkentését.

Az **Általános Fogyasztási Szövetkezetek és Kereskedelmi Társaságok Országos Szövetség**¹² munkaadói érdekképviselő, amelynek alapvető célja a magyar tulajdonban álló Coop-csoporthoz tartozó több mint 1000 cég érdekképviselése. A Szövetség véleményt alkot a tagvállalkozásokat érintő gazdasági-, pénzügyi feltételekkel, a munka világával kapcsolatos kérdésekről, továbbá közgazdasági, jogi és a tulajdont érintő szabályozásról. Különös figyelmet szentel a kis falvakban végzett gazdasági, kereskedelmi tevékenység működési feltételeire.

¹¹ <http://www.oksz.hu/azokszrol.htm>

¹² <http://www.afeosz.hu/>

Kiskereskedelmi formák¹³:

- **áruház:** önkiszolgáló, viszonylag nagy méret, számos termékcsoport
- **diszkontáruház:** korlátozott szolgáltatások, alacsonyabb árak
- **„kemény diszkontáruház”:** a diszkontáruházak egy válfaja, szűk választék olcsó árak mellett
- **csomagküldőház:** minta vagy katalógus alapján, postai úton értékesítenek
- **üzletlánc:** a kiskereskedelmi egységek önkéntes társulása
- **szupermarket:** széles körű élelmiszer- és háztartási áruk választékával bír, nagy mérete miatt alacsony árakat tud biztosítani
- **hipermarket:** legalább 10. 000 m²-t meghaladó értékesítési térrel bíró üzletek, az élelmiszer mellett más termékcsoportokat is forgalmazznak,
- **bevásárlóközpont:** óriási méretű épületkomplexum, mely a család vásárlási és szórakozási szokásait kielégíti, autóval könnyen megközelíthető,
- **szaküzletek:** egy termékcsoponton belül mély termékválaszték, jól képzett eladószemélyzet,
- **diszkontszaküzletek:** nagyobb méretű szaküzletek, alacsonyabb árakkal,
- **közvetlen értékesítés:** az eladás értékesítőkön keresztül történik, nem bolti környezetben,
- **e-kereskedelem:** interneten történő értékesítés.

Néhány példa a Magyarországon működő kiskereskedelmi láncokra, üzletekre:

- Reál Hungária Élelmiszer Kft, CBA Kereskedelmi Kft, Élésker Kereskedelmi és Szolgáltató Kft.
- Spar Magyarország Kereskedelmi Kft, Tesco-Global Áruházak Zrt, Penny Market Kft, Lidl, Aldi, Auchan Magyarország Kft
- OBI, Praktiker, IKEA, Jysk
- Goods Market, One Euro Market Kft
- Media Markt, Euronics
- Müller, ROSSMANN Magyarország Kft, DM

¹³ <http://ecopedia.hu/kiskereskedelem>

Erősségek	Gyengeségek
<ul style="list-style-type: none"> - a nagyvállalatok munkahely-teremtési képessége - szakképzett munkaerő - növekvő kiskereskedelmi forgalom - bővülő e-kereskedelem - széles árukínálat - magas számú kereskedelmi vállalkozás 	<ul style="list-style-type: none"> - alacsony bérek, főként a fizikai foglalkozásúak esetén - műszakok vállalása - különböző üzletekben eltérő szolgáltatásminőség
Lehetőségek	Veszélyek
<ul style="list-style-type: none"> - fontos kapcsolattá válhat a keleti területek és a nyugati piacgazdaságok között - e-kereskedelem kiépítése, felfutása - szolgáltatásminőség fejlesztése 	<ul style="list-style-type: none"> - magas ÁFA kulcs - külföldről olcsóbb, alacsonyabb minőségű termékek beáramlása - fogyasztói elvárások gyors változása - fogyasztók megtévesztése - a megyébe futó úthálózat tovább romlása - a jól képzett munkaerő a képzettségi szinttől eltérő szinten való alkalmazása - adatlopás veszélye az e-kereskedelemben

2. táblázat: A hazai kereskedelmi ágazat SWOT-elemzése

3. Nemzetközi kitekintés

3.1 Nemzetközi folyamatok

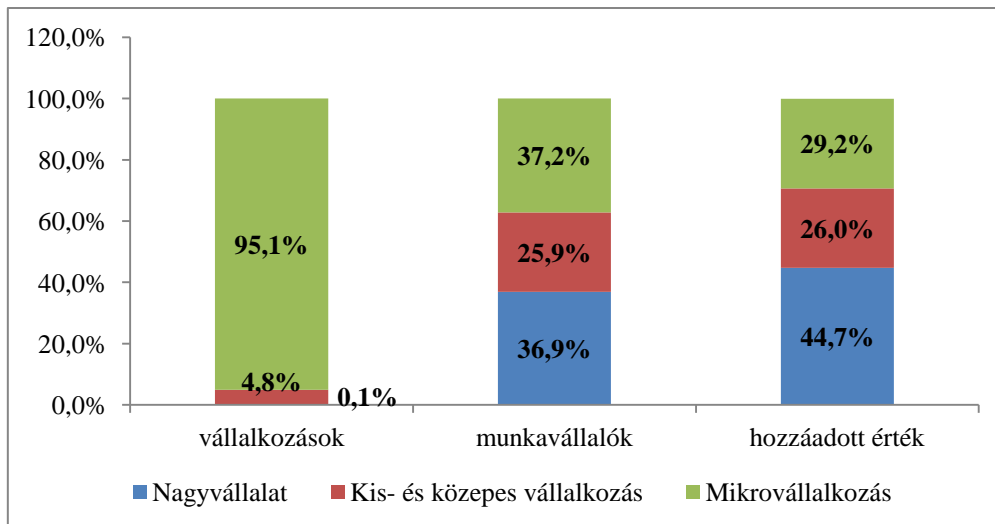
A kereskedelemben, mint nemzetgazdasági ágban 6 millió vállalkozás működik Európában. Az Európai Unióban 7 munkavállalóból 1 a kereskedelemben dolgozik, az EU GDP-jéhez 11%-ban járul hozzá.

A kereskedelem különleges szerepet játszik az emberiség életében: Európa szerte naponta több mint egy milliárdszor szolgálja ki a gyártók és az 500 milliós fogyasztói réteg igényeit. A kereskedelem egy dinamikusan fejlődő, munkaerő igényes ág, amely Európa gazdaságában nagyon fontos pozíciót tölt be. Négy európai vállalkozásból egy kereskedelmi tevékenységet űz. A 6 millió kereskedelmi vállalkozás több mint 99%-a a kis- és közepes vállalkozások táborát erősíti. A kereskedelem „méretéből” adódóan fontos szerepet játszik a munkahelyteremtésben is: a munkahelyek száma Európában 33 milliót tesz ki, valamint a kereskedelem az egyike annak a néhány nemzetgazdasági ágának, amely képes folyamatosan munkahelyet teremteni Európában. Az elmúlt 10 évben például két millió munkahelyet hoztak létre a kiskereskedelemben. A kereskedelem továbbá több millió munkahelyet nyújt az ellátási láncban a kis helyi beszállítóktól a nagy nemzetgazdasági cégekig.¹⁴

A kiskereskedelem hozzáadott értéke 2011-ben 453 milliárd eurót jelentett az európai gazdaságnak, amelynek közel felét a nagyvállalatok, 29,2%-át a mikro, 26%-át pedig a kkv szektor adta. (Ugyanez az adat volt igaz 2014-ben).¹⁵ A 4. ábrán látható, hogy a mikro vállalkozásoknál dolgoznak a legtöbben Európa szerte a 18,6 millió munkavállalóból.

¹⁴ <http://www.eurocommerce.eu/commerce-in-europe.aspx>

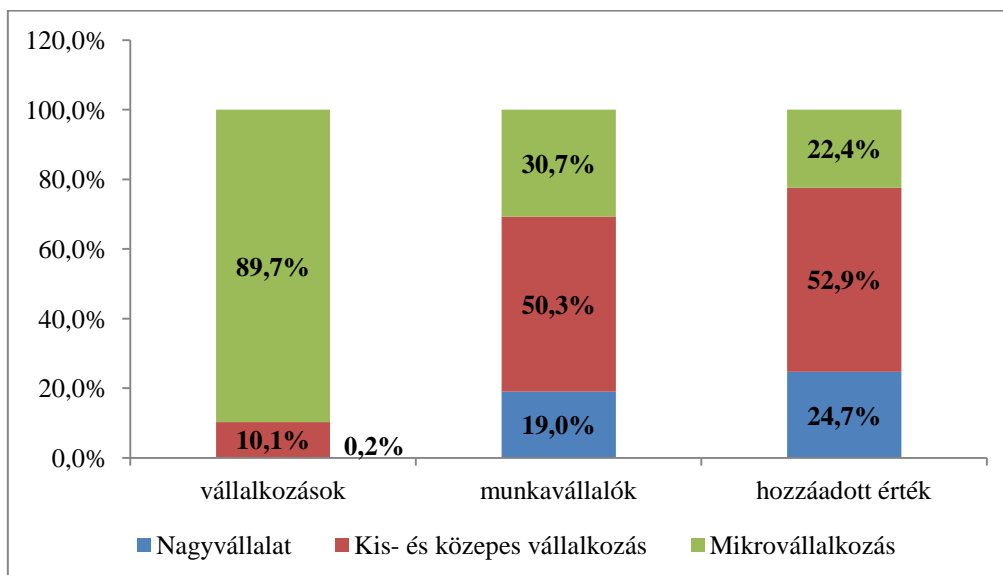
¹⁵ 2014-ben az EU28 tagországában a kis- és nagykereskedelem szektora adta a kkv-k legnagyobb hányadát mind a foglalkoztatás (26%), mind a vállalkozások száma és mind a hozzáadott érték (22%) terén. A nagyságrendileg soron következő 4 szektor a feldolgozóipar, az építőipar, az üzleti szolgáltatások, valamint a szálláshely-szolgáltatás és vendéglátás. Forrás: Annual report on European SMEs 2014/2015, http://ec.europa.eu/growth/smes/business-friendly-environment/performance-review/index_en.htm, 18.-19. o.

4. ábra: A kiskereskedelem hozzájárulása vállalati méret alapján, 2011

Forrás: Saját szerkesztés, a Retail & Wholesale: Key Sectors for the European Economy (6. oldal) alapján

A nagykereskedelmi vállalkozásoknál szintén a mikrovállalkozások dominálnak leginkább, azonban körükben a munkavállalók száma és a hozzáadott érték jobban megoszlik a méretek között. Ezek a vállalkozások összesen 10,5 millió munkavállalót és 593 milliárd euró hozzáadott értéket jelentenek az európai gazdaságnak.

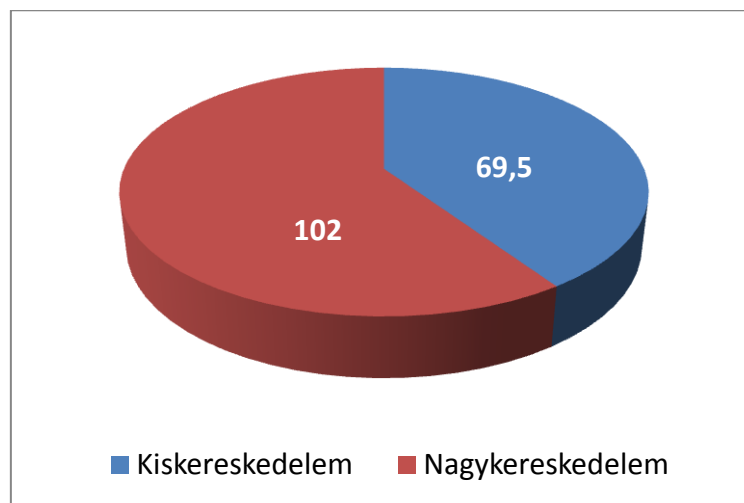
5. ábra: A nagykereskedelem hozzájárulása vállalati méret alapján, 2011

Forrás: Saját szerkesztés a Retail & Wholesale: Key Sectors for the European Economy (7. oldal)

Az európai munkaerőpiacon a foglalkoztatottak 13%-a kereskedelmi munkavállaló volt 2011-ben. A kiskereskedelemben 18,6 millióan, míg a nagykereskedelemben 10,5 millióan dolgoztak Európa szerte. A nemzetgazdasági ágakat összehasonlítva 2011-ben egyedül a

feldolgozóiparban (15%) dolgoztak többen. A legtöbb kereskedelmi nagyvállalat az Egyesült Királyságban működik. A kiskereskedelemben a női, míg a nagykereskedelemben a férfi munkaerő a nagyobb létszámú. A kiskereskedelem a fiatal pályakezdekők számára gyakran teremt lehetőséget arra, hogy kipróbálják magukat a munka világában. 2012-ben például a 15-24 évesek 17%-a, a kis-, míg 3%-a a nagykereskedelemben dolgozott. A szórás nagy, Dániában ez a korosztály közel felét jelenti, míg Görögországban a 10%-ot sem éri el a kiskereskedelemben dolgozott fiatalok. A kereskedelmi ágazat dolgozói igen különbözőek életkor és iskolázottság alapján. Összességében elmondható, hogy a kereskedelem sokoldalú, sok mindenkinek tud munkahelyet biztosítani: fiataloknak és időseknek, nőknek és férfiaknak egyaránt, legyen szó teljes munkaidős vagy részmunkaidős foglalkoztatásról.

A kis- és nagykereskedelem jelentősen hozzájárul a kormányzati bevételek növeléséhez. Ezt mutatják a 2010-es adatok is. Az európai kis- és nagykereskedelem megközelítőleg 171,5 milliárd euróval járult hozzá különböző adók által a kormányzati bevételekhez. Ez az európai gazdaság teljes adóbevételének 16,5 %-át jelentette.¹⁶

6. ábra: Éves becsült adó, 2010 (milliárd euró)

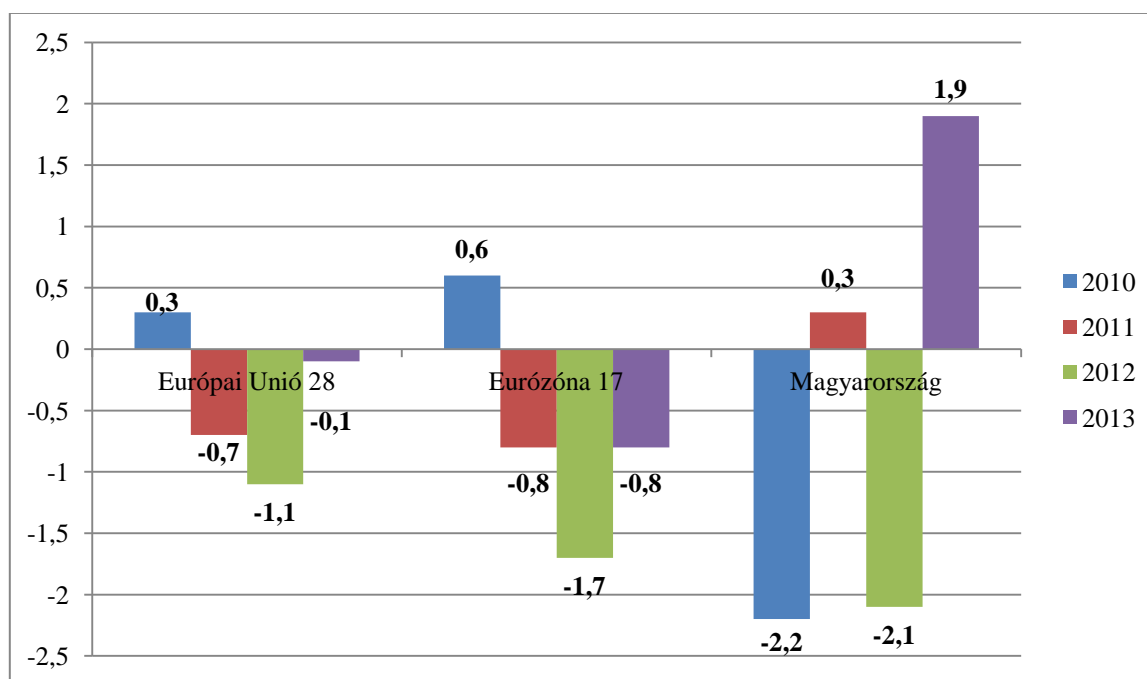
Forrás: http://www.eurocommerce.eu/media/87967/eurocommerce_study_v2_hd.pdf

A digitális gazdaság a kereskedelmi ágazat változásait is magával hozta, amelynek kétféle hatása érzékelhető. Egyrészt a kereskedelmi vállalkozásoknak a digitális gazdaság lehetőséget teremt nagyobb fokú hatékonyság eléréséhez, új üzleti modellek kitalálására ösztönöz, valamint új munkahelyeket teremt, amelyek új készségeket követelnek meg.

¹⁶ http://www.eurocommerce.eu/media/87967/eurocommerce_study_v2_hd.pdf

Másrésről pedig az árverseny miatt a fogyasztók jobb helyzetbe kerülhetnek, illetve új lehetőségek jellemzik a határon túli vásárlásban.¹⁷

Az Európai Unió országai közül 2013-ban a legnagyobb mértékű kiskereskedelmi csökkenés Görögországban (-8,1%), Cipruson (-6,4%) és Spanyolországban (-5,1%) történt meg. Magyarországhoz képest (1,9%) gyengébben nőtt Németország (0,6%), Franciaország (1,1%) és az Egyesült Királyság (1,4%) kiskereskedelmi volumene. Litvánia (4,5%), Lengyelország (4,6%) és Luxemburg (11,9%) kiskereskedelmi forgalmának bővülése erőteljesebben érezhető volt.¹⁸

7. ábra A kiskereskedelmi forgalom volumenének éves változása (az előző évhez képest)

Forrás: <http://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/pdf/jelkisker13.pdf>

2.2.'Jó gyakorlatok' az ágazat fejlesztésére

Magyarországon Kereskedelemfejlesztési Pályázatokon keresztül lehet pályázni a magyar termékek és szolgáltatások versenyképességének javítására, a hazai kis és közepes méretű vállalkozások külpiazi értékesítésére, valamint befektetési és beruházási lehetőségeik bővítésére.¹⁹ Példának okán a GINOP konstrukciók egyik releváns felhívásának (GINOP-

¹⁷ Retail & Wholesale: Key Sectors for the European Economy, University of Oxford

¹⁸ <http://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/pdf/jelkisker13.pdf>

¹⁹ <http://magzrt.hu/felhivasok/hazai/Kerfejl-2013>

1.3.1-15 „Mikro-, kis- és középvállalkozások piaci megjelenésének támogatása”) keretében 2015.05.20-ei megjelenéssel kezdődően 5 milliárd forint keretösszeg került meghirdetésre, melynek révén 550 – 600 db támogatási kérelem benyújtására nyílt lehetőség. A vállalkozások külföldi piacokra kijutását elősegítő felhívás célja mikro-, kis- és középvállalkozások támogatása külföldi kiállításokon és vásárokon való megjelenésben, árubemutatók és üzletember találkozók megszervezésében. Mindezen célok eredményeként megvalósulhat a mikro-, kis- és középvállalkozások exportképességének és versenyképességének növekedése, a helyi, nemzeti és nemzetközi hálózatokba történő bekapcsolódása, a szomszédos országokkal való együttműködések fejlődése, valamint a régióval folytatott külkereskedelmi tevékenységek fejlődése is. A projektek által teremtett új munkahelyek révén nőhet a foglalkoztatás is. A kis- és középvállalkozások külpiacra történő kilépési képességének növekedése érdekében 300 millió forintnyi keretet határoztak meg. A pályázat célja a fejlődési potenciállal rendelkező vállalkozások jövedelemtermelő képességének fokozása. Azoknak a vállalkozásoknak, akik már rendelkeznek külpiaci tapasztalatokkal, segítségül szolgálhat az üzleti együttműködések további bővítésének, valamint az új piacokon való megjelenésének lehetősége. Továbbá hozzájárul a külpiacokon még tapasztalatlan, de versenyképes árucikkkel rendelkező vállalkozások külpiacra lépésének finanszírozásához. A felhívás keretében meghatározott ágazati tevékenységek esetében lehetett támogatási kérelmet benyújtani, továbbá az értékelési szempontok között figyelembe vételre került, hogy a leendő kedvezményezett a releváns kormányrendelet szerinti szabad vállalkozási zóna területén, avagy komplex programmal fejlesztendő járások területén működik, és a fejlesztés is ezen a területen valósul-e meg. Ezen felül kiemelt célként szerepel, hogy a hazai, a szomszédos országok, valamint a FÁK országok vállalkozásai közötti üzleti partnerség szorosabbá váljon. A Nemzetgazdasági Minisztérium a 2013. évi kereskedelemfejlesztési pályázat keretösszegét kétszeresére, 600 millió forintra emelte, ezzel támogatva a hazai kkv-k értékesítési és beruházási lehetőségeinek bővítését.

E-kereskedelem

A kereskedelem terén a webáruházak elterjedése, fejlődése jelentős, így kereskedelmi jó gyakorlatként leginkább az e-kereskedelem fejlesztésére szolgáló hasznos tippet, ötleteket találunk. Arra vonatkozóan adnak hasznos tanácsokat, hogy hogyan nézzen ki a webáruház.

Az e-kereskedelemben tapasztalható²⁰ csalások ellen a vállalkozások különböző módon próbálnak védekezni. Például a legnagyobb webáruházak rendelkeznek csalásdetektor szoftverrel, ami már a regisztráció során kiszűri a hamis felhasználókat. Három kapun kell átmennie egy regisztrálónak ahhoz, hogy felhasználóvá váljon, és az is maradjon. Az első kapunál a rendszer ellenőrzi, hogy a profilon megadott ország megegyezik-e az IP cím országával, továbbá megakadályozza az anonim IP-címről való regisztrációt. A második kapunál az OS Fingerprinting segítségével a rendszer meg tudja állapítani, hogyha egy ember ugyanazon a számítógépen jelentkezik be különböző felhasználónevekkel, hiszen ez egy jel lehet arra, hogy csalást követ el. A harmadik kapu a kijelentkezéskor való ellenőrzés. Azonosítja a CVV számot, az IP-cím elhelyezkedését, a gyorsaságot és más paramétereket.

Magyarországon²¹ az egyik legnépszerűbb online piactér (vatera.hu) szintén 4 platformon védekezik az illetéktelen felhasználók a csalások, visszaélések ellen. 1. A regisztráció megtételekor az eladók ellenőrzésre kerülnek, hogy azok mögött tényleg valós személyek álljanak. 2. Az online piactér rendszerén belül belső értékelési rendszert működtet az oldal. Ez abban nyilvánul meg, hogy a vásárlás előtt megtekinthetők a leendő üzleti partnerünk korábbi üzleteinek/tranzakcióinak üzleti partnerek által tett értékelései, melyből statisztikai összegzést és készít a rendszer, mely összesített adat már a vásárló közvetlen profilképe mellett is látható. 3. A létrejövő tranzakciók, az oldalon működő csalófigyelő rendszer révén folyamatosan ellenőrzés alatt vannak (nemcsak elektronikus rendszerek, hanem a rendszeren dolgozó kollégák által). 4. Az oldal pénzvisszafizetési garanciát biztosító „Biztonságos Vásárlási Programot” működtet a programban meghatározott feltételek mellett.

Az Amazon²² nagy dobással készül a közeljövőben. A drive-through (hajts tovább) típusú kereskedelmet tervezi magasabb szintre emelni. Az új típusú élelmiszerboltban a vevők a megelőzőleg online leadott rendeléseket tudnák összecsomagoltan felvenni. Nem kell órákat sétálni a boltban, mire az ember összegyűjti a szükséges élelmiszereket. Jelenleg a Tesco rendelkezik hasonló szolgáltatásokkal - Magyarországon is - azzal a különbséggel, hogy a Tescóban a hagyományos módú vásárlás is létezik, míg az Amazon boltjaiban nem lenne hagyományos kereskedés. Ez azt jelenti, hogy az Amazon tervei között nem csak az élelmiszeriparba való betörés van jelen, hanem annak megreformálása is.

²⁰<http://www.quora.com/What-best-practices-do-large-online-e-commerce-companies-like-Amazon-eBay-Groupon-and-others-follow-to-avoid-or-reduce-credit-card-fraud>

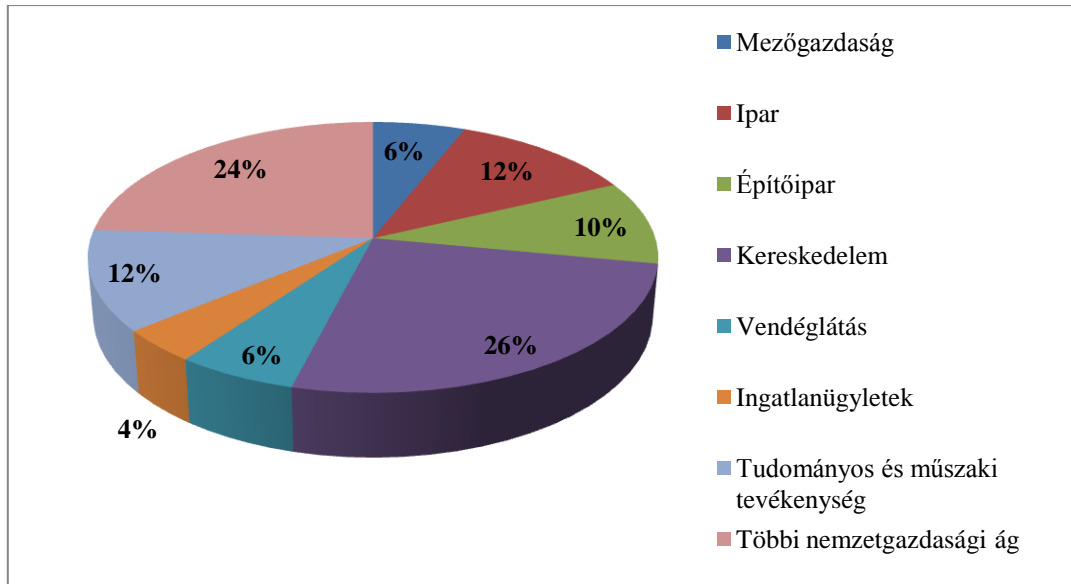
²¹ <http://www.vatera.hu/biztonsag/>

²² http://hvg.hu/vallalat_vezeto/20150728_Elelmiszerboltot_nyitna_az_amazon_Negy_fa

Magyarországon az E-kereskedelem minél szélesebb elterjedése érdekében találkozunk számos hasznos megoldással is. A termék kiszállítását nemcsak lakóhelyünkre, de munkahelyünkre vagy más általunk választott címre, átvevőpontra (pl: Pick Pack Pont, PostaPont, Webox) is kérhetjük. Az átvételi pontok esetében nagy előnynek számít a futárszolgálattal szembeni mérsékelt szállítási költség, továbbá a termék átvételi időpontját is a vásárló határozhatja meg. Ezzel elkerülhető az ismételt kézbesítés eshetősége is, továbbá az indokolatlan szállítási költségek minimalizálása is realizálható. A vevőszolgálattal vagy üzlethelyiséggel rendelkező vállalkozások az üzletükben is biztosíthatják a termék átvételét.

4. Az ágazat súlya Békés megye gazdaságában

2013-ban a békés megyei társas vállalkozások $\frac{1}{4}$ része a kereskedelmi ágazatban működött, amely így a gazdasági ágazatok közül az első helyen állt.

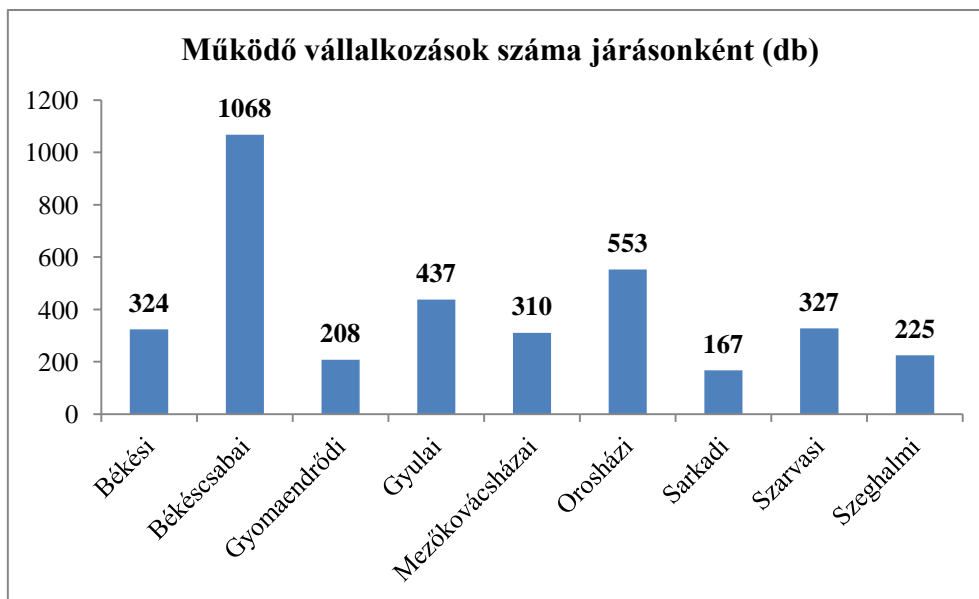

8. ábra: A regisztrált társas vállalkozások megoszlása nemzetgazdasági ágak szerint 2013
Forrás: http://www.ksh.hu/apps/shop.kiadvany?p_kiadvany_id=44907, 16.o.

Az ágazatban a beruházások értéke 2011-ről 2012-re növekedést mutatott (6.000 millió Ft-ról 7.045 millió Ft-ra), majd 2013-ra lecsökkent (7.045 millió Ft-ról 5.855 millió Ft-ra).

A kiskereskedelmi üzletek több mint negyedét (29%-a) az élelmiszer kiskereskedelmi üzletek alkották. Ezt követte a könyv-, újság-, papíráru- és egyéb iparcikk szaküzlet.

Békés megyében 2013-ban összesen 3619 vállalkozás tevékenykedett a kereskedelem, gépjárműjavítás ágazatban. Ez járások szerinti bontásban az alábbiakat jelenti.

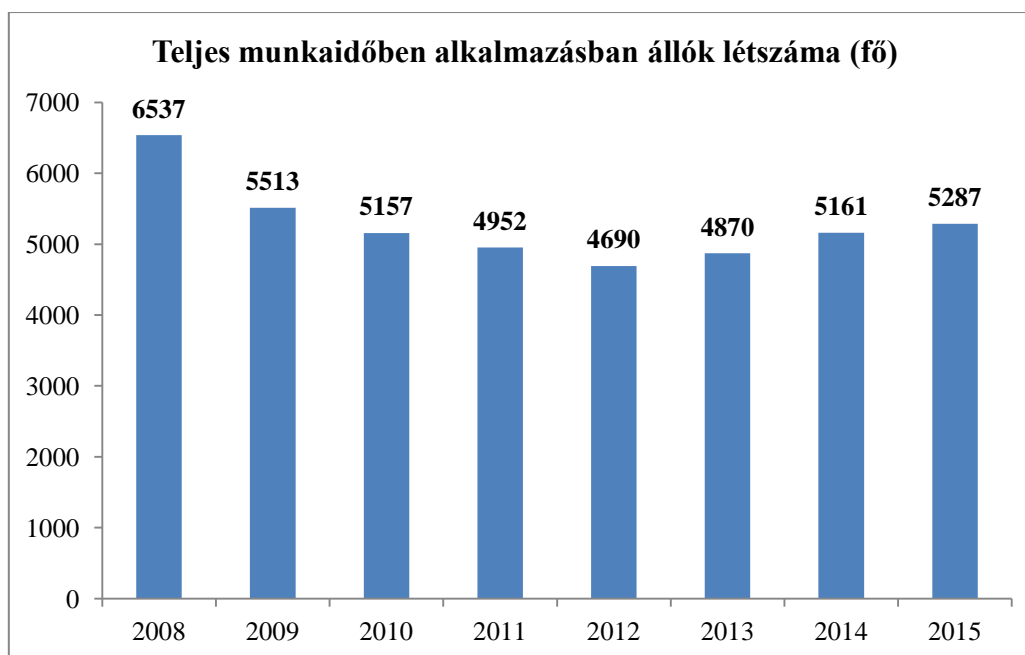

9. ábra

Forrás: Saját szerkesztés, KSH adatok alapján

Működő vállalkozások számát tekintve kimagaslik a Békéscsabai járás, mely nyilvánvalóan betudható Békéscsaba megyeszékhelyi státuszának. A megyében működő összes vállalkozás 29,5%-a működött itt a 2013. évben. A többi járást tekintve nagyjából kiegyenlített a helyzet, negatív irányban csak a Sarkadi járás lóg ki.

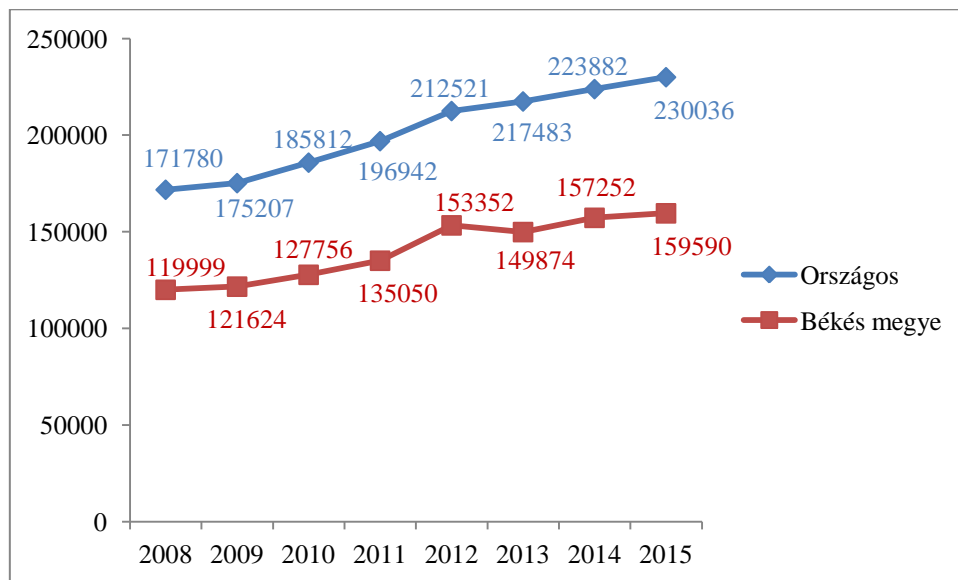
Békés megyében 2008 után csökkenni kezdett a munkavállalók létszáma, mely mélypontját 2012-ben érte el, azóta némi létszámnövekedés jellemzi az ágazatot, de még mindig nem érte el a válság előtti állapotot.

10. ábra

Forrás: Saját szerkesztés, KSH adatok alapján

A kereskedelem ágazatában dolgozók havi nettó bére nem mondható kielégítőnek. 2014-ben a teljes munkaidőben alkalmazásban állók havi nettó átlagkeresete a kereskedelem ágazatában 103.367 Ft volt. A kereskedelemben is jelentős a fizikai és a szellemi foglalkozásúak havi nettó átlagkeresete közötti különbség. Míg előbbi 86.356 Ft-ot, addig az utóbbi 139.409 Ft-ot keresett egy hónapban.

11. ábra: Bruttó átlagbérek a kereskedelem, gépjárműjavítás ágazatban
 Forrás: Saját szerkesztés, KSH adatok alapján

Már a Dél-Alföldi régiót összehasonlítva is jelentős különbségek észlelhetők a fizetések terén. A teljes munkaidőben alkalmazásban állók havi nettó átlagkeresete Bács-Kiskun megyében 127.947 Ft volt, Csongrád megyében 129.401 Ft. A fizikai foglalkozásúak havi nettó átlagkeresete 101.743, illetve 99.997 Ft, a szellemi foglalkozásúaké pedig 170.108, valamint 165.127 Ft volt.

A következőkben néhány, a megyében működő kereskedelmi üzletet kerülnek bemutatásra:

A Szarvas Coop Kereskedelmi és Szolgáltató Zrt.²³ 1999 novemberében alakult a Szarvas és Vidéke Általános Fogyasztási és Értékesítő Szövetkezet, valamint 22 magánszemély közreműködésével. A részvénytársaság saját tőkéje közel 250 millió forint.

²³ http://www.szarvascoop.hu/index.php?option=com_content&view=article&id=48&Itemid=28

A szarvasi központú cég 156 főt foglalkoztat. Békés megyében 12 településen van jelen: 23 élelmiszer kereskedelmi, egy lakberendezési, egy gazdabolt és két iparcikk jellegű üzletet működtet. Az élelmiszer kereskedelmi üzletek az országos Coop üzletlánc tagjai.

A részvénytársaság fontosnak tartja a technológiai fejlesztést, korszerű kereskedelmi rendszerek használatát, valamint a vásárlók igényes, magas színvonalú kiszolgálását. Költségvetési és uniós pályázati források segítségével, jelentős önerő mellett bevezetésre került a HACCP rendszer, az országos Coop informatikai program és a pontgyűjtős Coop törzsvásárlói program.

A társaság szeretné bolthálózatát bővíteni, újabb településeken megjelenni.

Az Élésker Kft.²⁴ az egykori Békés Megyei Élelmiszer Kereskedelmi Vállalat 15 ABC áruházának üzemeltetésére alakult 1991. október 1-jén. A multinacionális cégek hatására 1998-ban a hálózat a CBA hálózatához csatlakozott. Kezdetben csak kiskereskedelmi, később viszont nagykereskedelmi tevékenységet is folytatott (előbb a CBA, majd a Reál hálózat tagjaként). Ezt követően az üzlet kibővült egy 2500 m²-es központi raktárral, valamint 2003-ban Gyulán megnyitott az Éléstár C+C áruház is. Ezen túl a központi raktár is C+C áruházként üzemelt tovább. 2005 áprilisától a Reál Hungária Élelmiszer Kft tagja. Irányítja a térségben működő Reál Élelmiszer és ReálPONT üzleteket. Ma Békés megye 7 városában 21 kiskereskedelmi egységgel és egy viszonteladók kiszolgálását végző C+C áruházzal rendelkezik, továbbá egy logisztikai központot is üzemeltet.

A Bora Ital-Nagykereskedelmi Kft.²⁵ a '90-es évek eleje óta működik. Békés megyében, valamint Jász-Nagykun-Szolnok megye nagy részén van jelen szolgáltatásaival. Főként sört, üdítőitalokat, ásványvizet, és egyéb szeszes italokat értékesít. Szolgáltatásai sorában megtalálható különböző rendezvények teljes körű ital-, és eszköz ellátása is. Valamint kifejlesztette és forgalmazza saját márkás termékeit. Több mint 170 főt foglalkoztatnak. 2014-ben pedig egy uniós támogatásnak köszönhetően új logisztikai központot adtak át.

A Bora Ital-Kiskereskedelmi Kft.-nek 26 üzlete Békés és Jász-Nagykun Szolnok megyében található meg. A meglévő italdiszkont hálózatukat szeretnék tovább bővíteni ebben a két megyében. A Bora Kft. kiveszi részét a Békés megyei fesztiválok színesítésében is, 2001 óta minden évben megrendezi a Csabai Sörfesztivál és Csülökparádét.

²⁴ <http://elesker.hu/rolunk.html>

²⁵ <http://borakft.hu/>

A magyar tulajdonban lévő **Penta Drink Minipol Kft**²⁶ kereskedelmi tevékenysége közel 20 évre tekint vissza. Mára a terület egyik legnagyobb ital nagykereskedésévé vált. Megközelítőleg 100 munkavállalót foglalkoztat Békés megye teljes területén, illetve Jász-Nagykun-Szolnok megye jelentős részén. Polcain a teljes magyarországi italválaszték megtalálható. A megrendeléseket a gyorsabb és gazdaságosabb működés érdekében 5 telephelyről szállítják ki. Ezen felül 6 C+C üzlet áll a lakosság és a viszonteladók rendelkezésére.

A **Jan-ker Ital-nagykereskedés (Jan-ker 2001 Kft)**²⁷ székhelye Hódmezővásárhely. 2001-ben alapították ezt a vállalkozást, amely azóta Békéscsabán is üzletet nyitott. Ezen kívül Szegeden, Orosházán, Csongrádon és Békésen is tevékenykednek. Több mint 4500 árucikk, 5000 m²-es raktárfelület, 15 saját tehergépjármű, 50 munkatárs jellemzi a cég kapacitását. Kiemelt partnere több nagy hazai sörgyárnak, de már saját márkás termékekkel is bővült a termékpalettájuk.

²⁶ <http://www.pentadrink-minipol.hu/>

²⁷ <http://www.janker.hu/bemutatkozunk>

5. Problémák feltárása

A kereskedelem ágazatában a Békés megyei fizikai foglalkozásúak fizetései alacsonyak. 2014-ben a teljes munkaidőben alkalmazásban állók mindössze nettó 86.356 Ft-ot kerestek havonta. 2014-ben az élelmiszer-normatíva alapján számított létminimum 87.351 Ft volt havonta²⁸.

A webáruházak esetében az árucikkekről általában csak egy képet láthatunk, jobb esetben a kép kinagyítható, valamint a termékek leírása sem mindenhol elég részletgazdag. A hazai lakosság szívesebben vásárol olyan árucikkeket, amik kézzel tapinthatóak vagy felpróbálhatják, ezért olyan termékeket rendelnek az internetről, ahol a vásárlás szempontjából nem fontosak ezek a dolgok (például: DVD, könyv, egyszerűbb háztartási eszközök, elektronikai cikkek, telekommunikációs eszközök).

Az internetes kereskedelem fő problémái:

- könnyű anonimnak maradni a szolgáltató oldaláról
- sok esetben van lehetőség a fogyasztók megtévesztésére
- a vásárlások során rendszeres lehet az „adatlopás”, amelynek következtében a fogyasztó által a rendeléséhez feltétlenül szükséges adatok a szolgáltató tudtával vagy akár tudta nélkül is jogosulatlan felhasználók kezébe kerülhetnek
- az internet a direkt marketing durva formáira, pl.: kéretlen levelek is lehetőséget biztosít.
- a célközönség E-kereskedelemben vetett bizalmatlansága
- a vásárlóközönség/üzleti partnerek a tranzakciók/adásvétel esetében tapasztalható figyelmetlensége/könnyelműsége (a visszaélések előfordulásának veszélye)
- az üzleti partnerek az Őket megillető jogok és kötelezettségek tekintetében az esetek döntő többségében tájékozatlanok

²⁸ <https://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/letmin/letmin14.pdf>, 2. oldal

A Békés Megyei Önkormányzat a minél komplexebb helyzetkép feltárása érdekében kereskedelmi munkacsoportos megbeszélést tartott, melyre meghívta az ágazatban működő cégek, vállalkozások képviselőit is. A megbeszélés elsődleges célja a szektorban működő foglalkoztatók munkaerő piaci igényének felmérése, problémáinak megismerése volt, hiszen a „Terület- és Településfejlesztési Operatív Program TOP-5.1.1-15 Megyei szintű foglalkoztatási megállapodások, foglalkoztatási – gazdaságfejlesztési együttműködések” című felhívás keretén belül lehetőség van munkaerő piaci programok támogatására. Ennek segítségével lehetőség nyílik a munkáltatói igények figyelembe vételével képzések szervezésére, a foglalkoztatás bővítésére, a hátrányos helyzetű álláskeresőket munkához juttatására.

A megbeszélésen elhangzottak általános és ágazathoz kapcsolódó problémák, egyaránt:

Probléma:

- az oktatásból kilépők képzettségi szintje egyre alacsonyabb, melyhez egy alacsony tanulói létszám is párosul
- bérfeszültség alakult ki, lépcsőzetesen nem lehet felépíteni a béreket
- egyre kevesebb munkát vállalni kívánó személy jelentkezik a meghirdetésre kerülő álláshelyekre, ezáltal nem biztos, hogy az arra legalkalmasabb személy kerül felvételre
- több munkáltató kénytelen volt terven felüli béremelésre, a fizikai állományuk megtartása érdekében
- óriási fluktuáció jellemzi a kereskedelmi szektort, ki-, betanulás után elmennek a munkavállalók

6. Javaslatok a befektetés ösztönzésre és a munkahelyteremtésre

Munkaerő oldalról különböző képzési programok indítása szükséges a szakemberek tudásának folyamatos csiszolására annak érdekében, hogy a jövőbeli munkaerő a munkáltatók által elvárt szaktudással, kompetenciákkal, és hozzáállással kerüljenek a munkaerő-piacra.

A munkabérek rendezése béremelés, életpálya-modell, különböző motivációs eszközök által.

Fontos a leendő kereskedelmi szférába kerülő munkaerő szemléletformálása, a fejlettebb technológiák megismertetése, rámutatás a vásárlói szokások alakulására és az ahhoz való illeszkedés fontosságára a sikeres kereskedelmi forgalom elérésének/megtartásának érdekében.

Vállalkozói oldalról:

Szolgáltatásminőségének fejlesztése elavult eszközök cseréjével, felújításokkal.

Az ÁFA és egyéb adóterhek csökkentése.

Élelmiszer kereskedelem szempontjából a helyi termelők támogatása, bevonása a kereskedelmi hálózatba annak érdekében, hogy minél több hazai termék kerülhessen a polcokra.

Az e-kereskedelem, web-áruházak folyamatos fejlesztése, kiszolgáló cégekkel (csomagszállítás, csomagátvételi pontok) folyamatos kapcsolattartás, a megfelelő szállítási módok alkalmazása a vásárlói szokásokhoz/igényekhez mérten a szállítási költségek minimalizálása és a célközönség elégedettségének növelése érdekében.

Kiemelendően fontos a helyi gazdaságfejlesztés-, helyi termékek piacra jutásának támogatása, valamint a kisvállalkozások verseny hátrányának csökkentése.

Szükséges a kereskedelemben forgalomba hozható áruk szigorúbb minőségellenőrzése, az export-import egyensúlyának megteremtése és a KKV-k export potenciáljának fejlesztése.

Melléklet

1. számú melléklet

Gazdasági Tevékenységek Egységes Ágazati Osztályozási Rendszere (TEÁOR 08) szerint:

TEÁOR 08 G (Kereskedelem, gépjárműjavítás)

45 Gépjármű, motorkerékpár kereskedelme, javítása

451 Gépjármű-kereskedelem

- 4511 Személygépjármű-, könnyűgépjármű-kereskedelem
- 4519 Egyéb gépjármű-kereskedelem

452 Gépjárműjavítás, -karbantartás

- 4520 Gépjárműjavítás, -karbantartás

453 Gépjárműalkatrész-kereskedelem

- 4531 Gépjárműalkatrész-nagykereskedelem
- 4532 Gépjárműalkatrész-kiskereskedelem

454 Motorkerékpár, -alkatrész kereskedelme, javítása

- 4540 Motorkerékpár, -alkatrész kereskedelme, javítása

46 Nagykereskedelem (kivéve: jármű, motorkerékpár)

461 Ügynöki nagykereskedelem

- 4611 Mezőgazdasági termék ügynöki nagykereskedelme
- 4612 Alapanyag, üzemanyag ügynöki nagykereskedelme
- 4613 Fa-, építési anyag ügynöki nagykereskedelme
- 4614 Gép, hajó, repülőgép ügynöki nagykereskedelme
- 4615 Bútor, háztartási áru, fémáru ügynöki nagykereskedelme
- 4616 Textil, ruházat, lábbeli, bőráru ügynöki nagykereskedelme
- 4617 Élelmiszer, ital, dohányáru ügynöki nagykereskedelme
- 4618 Egyéb termék ügynöki nagykereskedelme
- 4619 Vegyes termékkörű ügynöki nagykereskedelem

462 Mezőgazdasági nyersanyag, élőállat nagykereskedelme

- 4621 Gabona, dohány, vetőmag, takarmány nagykereskedelme
- 4622 Dísznövény nagykereskedelme
- 4623 Élőállat nagykereskedelme

- **4624** Bőr nagykereskedelme

463 Élelmiszer, ital, dohányáru nagykereskedelme

- **4631** Zöldség-, gyümölcs-nagykereskedelem
- **4632** Hús-, húskészítmény nagykereskedelme
- **4633** Tejtermék, tojás, zsiradék nagykereskedelme
- **4634** Ital nagykereskedelme
- **4635** Dohányáru nagykereskedelme
- **4636** Cukor, édesség nagykereskedelme
- **4637** Kávé-, tea-, kakaó-, fűszer-nagykereskedelem
- **4638** Egyéb élelmiszer nagykereskedelme
- **4639** Élelmiszer, ital, dohányáru vegyes nagykereskedelme

464 Háztartási cikk nagykereskedelme

- **4641** Textil-nagykereskedelem
- **4642** Ruházat, lábbeli nagykereskedelme
- **4643** Elektronikus háztartási cikk nagykereskedelme
- **4644** Porcelán-, üvegáru-, tisztítószer-nagykereskedelem
- **4645** Illatszer nagykereskedelme
- **4646** Gyógyszer, gyógyászati termék nagykereskedelme
- **4647** Bútor, szőnyeg, világítóberendezés nagykereskedelme
- **4648** Óra-, ékszer-nagykereskedelem
- **4649** Egyéb háztartási cikk nagykereskedelme m.n.s.

465 Információtechnológiai, híradás-technikai termék nagykereskedelme

- **4651** Számítógép, periféria, szoftver nagykereskedelme
- **4652** Elektronikus, híradás-technikai berendezés, és alkatrészei nagykereskedelme

466 Egyéb gép, berendezés, tartozék nagykereskedelme

- **4661** Mezőgazdasági gép, berendezés nagykereskedelme
- **4662** Szerszámgép-nagykereskedelem
- **4663** Bányászati-, építőipari gép nagykereskedelme
- **4664** Textilipari gép, varró-, kötőgép nagykereskedelme
- **4665** Irodabútor-nagykereskedelem
- **4666** Egyéb irodagép, -berendezés nagykereskedelme
- **4669** Egyéb m.n.s. gép, berendezés nagykereskedelme

467 Egyéb szakosodott nagykereskedelem

- **4671** Üzem-, tüzelőanyag nagykereskedelme
- **4672** Fém-, érc-nagykereskedelem
- **4673** Fa-, építőanyag-, szaniteráru-nagykereskedelem

- **4674** Fémáru, szerelvény, fűtési berendezés nagykereskedelme
- **4675** Vegyi áru nagykereskedelme
- **4676** Egyéb termelési célú termék nagykereskedelme
- **4677** Hulladék-nagykereskedelem

469 Vegyestermékkörű nagykereskedelem

- **4690** Vegyestermékkörű nagykereskedelem

47 Kiskereskedelem (kivéve: gépjármű, motorkerékpár)

471 Nem szakosodott bolti vegyes kiskereskedelem

- **4711** Élelmiszer jellegű bolti vegyes kiskereskedelem
- **4719** Iparcikk jellegű bolti vegyes kiskereskedelem

472 Élelmiszer-, ital-, dohányáru kiskereskedelme

- **4721** Zöldség, gyümölcs kiskereskedelme
- **4722** Hús-, húsáru kiskereskedelme
- **4723** Hal kiskereskedelme
- **4724** Kenyér-, pékáru-, édesség-kiskereskedelem
- **4725** Ital-kiskereskedelem
- **4726** Dohányáru-kiskereskedelem
- **4729** Egyéb élelmiszer-kiskereskedelem

473 Gépjárműüzemanyag-kiskereskedelem

- **4730** Gépjárműüzemanyag-kiskereskedelem

474 Információs, híradás-technikai termék kiskereskedelme

- **4741** Számítógép, periféria, szoftver kiskereskedelme
- **4742** Telekommunikációs termék kiskereskedelme
- **4743** Audio-, videoberendezés kiskereskedelme

475 Egyéb háztartási cikk kiskereskedelme

- **4751** Textil-kiskereskedelem
- **4752** Vasáru-, festék-, üveg-kiskereskedelem
- **4753** Takaró, szőnyeg, fal-, padlóburkoló kiskereskedelme
- **4754** Villamos háztartási készülék kiskereskedelme
- **4759** Bútor, világítási eszköz, egyéb háztartási cikk kiskereskedelme

476 Kulturális, szabadidős cikk bolti kiskereskedelme

- **4761** Könyv-kiskereskedelem
- **4762** Újság-, papíráru-kiskereskedelem

- **4763** Zene-, videofelvétel kiskereskedelme
- **4764** Sportszer-kiskereskedelem
- **4765** Játék-kiskereskedelem

477 Egyéb m.n.s. áru kiskereskedelme

- **4771** Ruházat kiskereskedelem
- **4772** Lábbeli-, bőráru-kiskereskedelem
- **4773** Gyógyszer-kiskereskedelem
- **4774** Gyógyászati termék kiskereskedelme
- **4775** Illatszer-kiskereskedelem
- **4776** Dísznövény, vetőmag, műtrágya, hobbiállat-eledel kiskereskedelme
- **4777** Óra-, ékszer-kiskereskedelem
- **4778** Egyéb m.n.s. új áru kiskereskedelme
- **4779** Hasznáلتcikk bolti kiskereskedelme

478 Piaci kiskereskedelem

- **4781** Élelmiszer, ital, dohányáru piaci kiskereskedelme
- **4782** Textil, ruházat, lábbeli piaci kiskereskedelme
- **4789** Egyéb áruk piaci kiskereskedelme

479 Nem bolti, piaci kiskereskedelem

- **4791** Csomagküldő, internetes kiskereskedelem
- **4799** Egyéb nem bolti, piaci kiskereskedelem